

Esbandir la roba(ALDC, II, 415. *Esbandir la roba*)

Es tracta del concepte ‘treure amb aigua clara el sabó d’una peça de roba ensabonada’, que coneix diversos significants. *Esclarir* (s. XIII), der. de *clar* (< llat. CLARU) amb el prefix *es-* (< llat. EX-), en alguns punts, per canvi de prefix, va passar a *aclarir* (s. XVI), amb les var. *clarir* 12, 101 i *aclarir* 87, 89, 90, 93, 94, 99, 100. *Esbandir* és una var. de *bandir* ‘bandejar, expel·lir’, d’origen germànic (< BANN), que va passar a ‘escampar, espargir’ (s. XV), potser amb la col·laboració de *esbandir*, i ‘netejar d’impureses, de sabó, etc.’ (s. XIX), aquest aplicat a la roba; la var. *esbaldir* 54, 57, 59, 61, 63, 64, 67 (o *esbandir* 51, 88) deu ser resultat d’una atracció formal de *esbaldir-se* ‘alegrar-se, esbargar-se’. *Passar* (i el repetitiu *repassar*) s’explica a partir de la idea de ‘sotmetre quelcom a l’acció modificadora d’un agent’. *Rabejar* (o *rabetjar*) prové de *rabeig* (< llat. vg. *RAPIDIUM ‘indret d’aigua ben corrent en el curs d’un riu’, ‘gorga per a banyar-s’hi’, der. de RAPIDU ‘ràpid, corredor’) i des del s. XV ja es troba amb el sentit de ‘banyar o ficar quelcom dins l’aigua, fins que estigui ben esbandit’, proper al significat modern. El val. *rentar* manté el sentit primigeni (< llat. RECENTARE ‘refrescar, passar un líquid per quelcom’; veg. mapa 242). *Eixaiguar* (var. *xaiguar*, *eixauar*) prové

del llat. vg. *EXAQUARE ‘privar d’aigua’ i és propi de poblacions ponentines.

Són mots més locals i a voltes aproximatius: *eixalavar* 110, del llat. vg. *EX-ELAVARE, forma pleonàstica, com *eixenegar* ‘extirpar’ (< llat. EX-ENECARE); *escarpir* 154, var. de *carpir* (< llat. CARPERE ‘arrencar, collir’), en val. ‘consumir-se, quedar-se ert’; *encrespar* 177, compost de *crespar*, del llat. CRISPARE, der. de CRISPUS ‘ondulat; que ondula amb moviment’, i que pot explicar la desviació a partir de ‘quedar-se sec [el blat] de poblacions val.’; *espoltir* 183, ve del llat. EX-PULTIRE ‘reduir a pols’, der. de PULS, PULTIS ‘farinetes’; *esbromar* 98, der. de *broma* ‘escuma’, és a dir, ‘treure la broma, l’escuma del sabó’; *esprémer* 18 (< llat. EXPRIMERE), per l’acció de prémer la roba; *netejar* ‘fer net’ 165, 174; *llavar* 166, per extensió del concepte ‘rentar’; *espolsar* 185, extensió de ‘sacsejar’; *remullar* 73, pel fet de posar la roba a remulla; *aclarar* 62, 139 és un castellanisme.

Són normatius *esbandir*, *aclarir*, *eixalavar* i *rabejar* (aquest des del *DIEC*₁, 1995); sobta la presència de *eixalavar*, d’àrea reduïda, ja al *DOrt* (1917), que Fabra degué extreure de les dades del *Diccionari dels dialectes catalans*.

